

Gedrag en welbevinden tijdens de Corona-crisis

Resultaten 1e meting

Onderzoek en Business Intelligence

Gemeente Rotterdam

Colofon

Gemeente Rotterdam, afdeling Onderzoek en Business Intelligence (OBI)

Datum: 29 mei 2020

Auteur(s): Bianca Stam met medewerking van Gea Schouten, Maaïke Dujardin

Vragen: onderzoek@rotterdam.nl

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Gedragmaatregelen	5
2.1	Handen wassen	6
2.2	Bezoek	6
2.3	Afstand houden	7
2.4	Risico-inschatting	8
2.5	Maatregelen helpen	9
2.6	Opvolgen van gedragsmaatregelen	10
3	Gezond zijn en gezond gedrag	11
3.1	Welbevinden	11
3.2	Leefstijl	11
4	Vertrouwen in de Nederlandse aanpak	13
4.1	Sociale omgeving	13
4.2	Draagvlak voor de maatregelen	14
4.3	Wat als de gedragsmaatregelen langer gaan duren?	14
5	Over de deelnemers	16

1 Inleiding

Sinds half maart heeft de overheid in Nederland maatregelen ingevoerd om de verspreiding van het coronavirus tegen te gaan. Om beter te begrijpen hoe mensen denken over de afgekondigde maatregelen, wat hun drijfveren zijn om zich hieraan te houden en wat de impact op mensen is, hebben de Gedragsunit van het RIVM, GGD/ GHOR NL en de regionale GGD'en een onderzoek gedaan. Het onderzoek gaat over het gedrag van mensen, wat ze vinden van de gedragsmaatregelen van de overheid en hoe het fysiek, mentaal en sociaal met ze gaat in de periode dat het coronavirus zich verspreidt en de maatregelen zijn ingevoerd. Het onderzoek wordt meerdere keren herhaald.

De eerste meting vond plaats in de periode van 17 april tot en met 24 april 2020. In totaal hebben in Nederland 89.945 mensen van 16 jaar en ouder meegedaan. In deze rapportage worden de resultaten voor de 11.200 deelnemers uit de regio van GGD Rotterdam-Rijnmond beschreven. De landelijke resultaten van de 1e ronde zijn te vinden op de website van het RIVM. Veel teksten in deze rapportage zijn overgenomen van deze website.

2 Gedragsmaatregelen

Sinds half maart gelden in ons land diverse gedragsregels die erop gericht zijn het aantal contacten met anderen te reduceren (bijvoorbeeld 1,5 meter afstand houden). De regels moeten ertoe bijdragen dat tijdens contacten met anderen het coronavirus niet wordt overgedragen (hygiëne-maatregelen). Als mensen denken dat de gedragsregels helpen om besmettingen van zichzelf of anderen te voorkomen kan dit hun motivatie om zich aan de gedragsregels te houden versterken. Echter, de huidige situatie vraagt ook veel van mensen: ze beperken de vrijheid en mogelijkheden. Dit kan impact hebben op de mentale, fysieke, en sociale gezondheid. En op de verwachting hoe lang mensen de maatregelen steunen. Deze inzichten in het gedrag helpen de overheid om burgers beter te kunnen

ondersteunen en te informeren om de gedragsregels te blijven opvolgen.

Het onderzoek laat zien dat het niet handen schudden de meest makkelijk na te leven regel is. Maar liefst 99% zegt geen handen meer te schudden. Daarnaast geeft 97% aan 'niet meer dan 3 mensen op bezoek' te ontvangen. Ook het niet bezoeken van mensen met een kwetsbare gezondheid (90%), het in de elleboog hoesten of niezen (69%) en het gebruik van papieren zakdoekjes (71%) lukt over het algemeen goed. Meer dan 10 keer per dag handen wassen blijkt lastiger te realiseren (42%).

Figuur 1: Percentage mensen dat zich in de praktijk aan de gedragsregels houdt

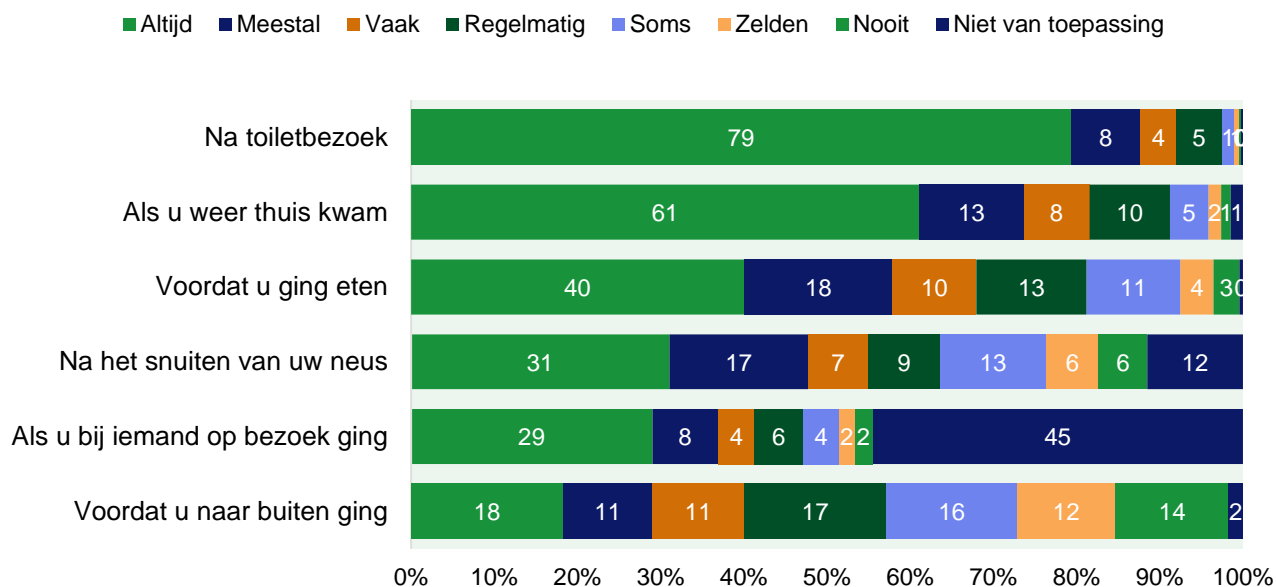

2.1 Handen wassen

Mensen hebben duidelijk de gewoonte om hun handen te wassen na een toiletbezoek: 88% van de mensen geeft aan dat zij in de afgelopen week hun handen meestal of altijd wassen na een toiletbezoek. Bijna driekwart van de

mensen geeft aan meestal of altijd handen te wassen na thuiskomst. De gewoonte is een stuk minder sterk in andere situaties, zoals na het snuiten van de neus of bij anderen op bezoek gaan. Handen wassen vóórdat mensen naar buitengaan doet minder dan 30% van de mensen vaak tot altijd.

Figuur 2: Waste u uw handen:

2.2 Bezoek

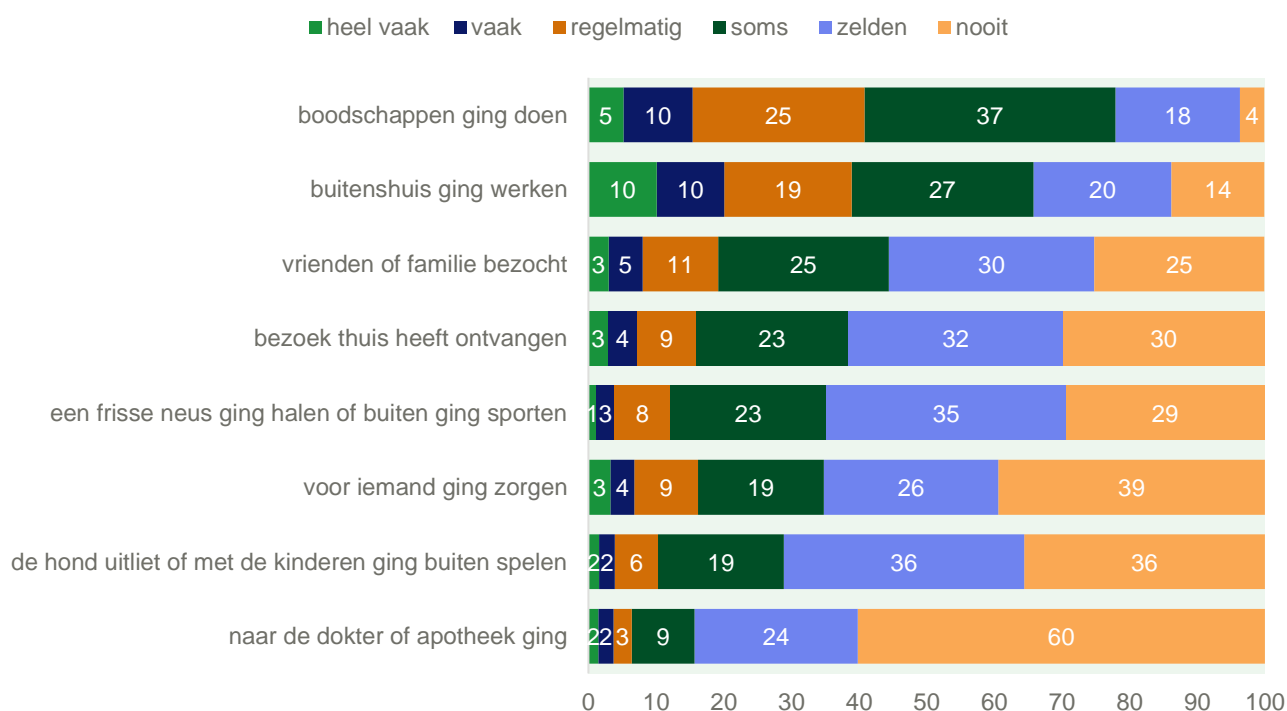
Van de deelnemers aan het onderzoek gaf 55% aan in de week voorafgaand aan het onderzoek geen bezoek te hebben ontvangen. Voor 37% van de mensen bleef het aantal keren bezoek per week beperkt tot 1 of 2 keer. De resterende 8% ontvangt 3 of meer keer per week bezoek.

2.3 Afstand houden

Een belangrijke maatregel, het op 1,5 meter afstand blijven van elkaar, blijkt niet altijd door iedereen te worden nageleefd. Uit onderstaande grafiek blijkt dat in ruim driekwart

van de gevallen mensen soms tot heel vaak te dichtbij kwamen met boodschappen doen. Ruim 65% gaf aan dat mensen te dichtbij kwamen wanneer zij naar buiten gingen voor werk. Bij het bezoeken van vrienden of familie of bezoek thuis ontvangen is dit respectievelijk 45% en 39%.

Figuur 3: Percentage mensen dat aangaf dat mensen te dichtbij kwamen

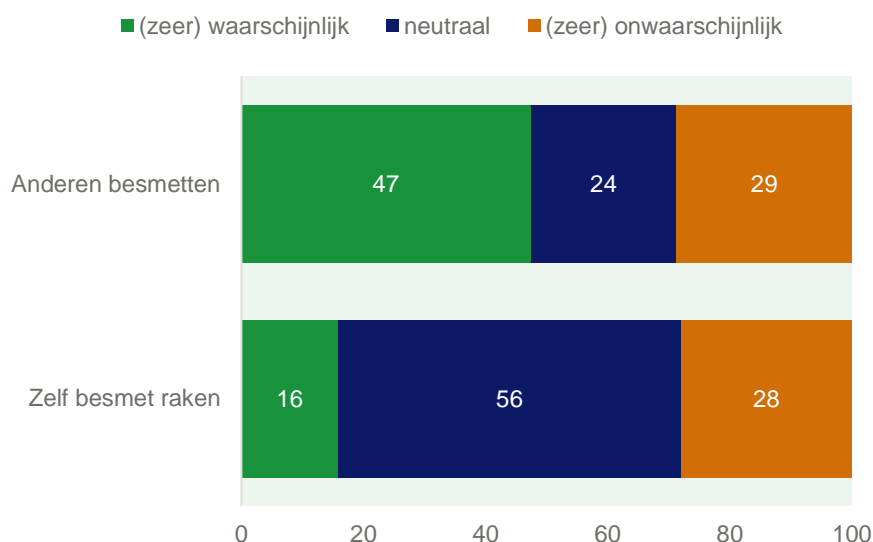
2.4 Risico-inschatting

Aan de deelnemers van het onderzoek is gevraagd hoe groot zij denken dat de kans is dat als ze corona-besmet zijn, ze dit doorgeven aan anderen. Daarnaast is gevraagd hoe erg ze dat zouden vinden. Achtentwintig procent geeft aan dat ze het (zeer) onwaarschijnlijk vinden dat ze

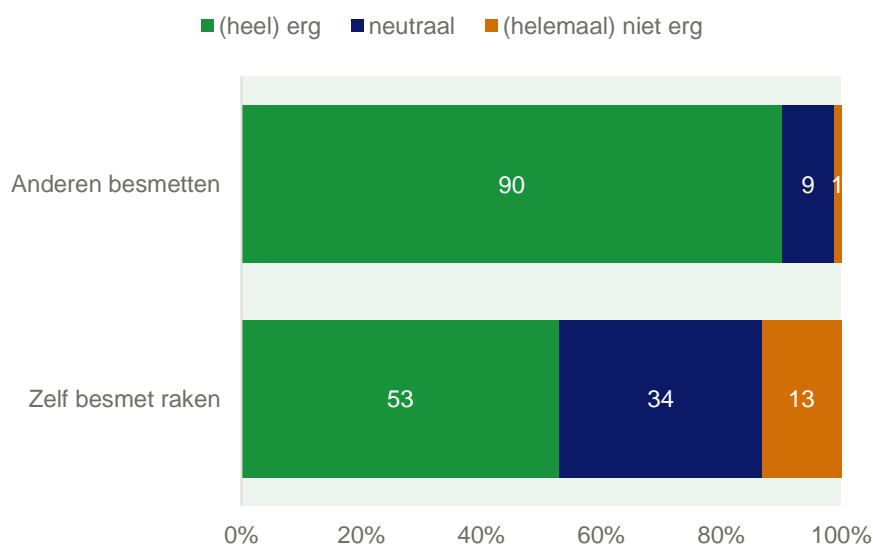
besmet worden. Zestien procent vindt dit juist (heel) waarschijnlijk. Als mensen besmet zouden raken dan vindt 53% dit wel (heel) erg.

Ongeveer de helft van de deelnemers acht de kans groot het virus aan anderen door te geven als ze besmet zouden zijn. Bijna iedereen (90%) zou het (heel) erg vinden het virus door te geven aan iemand anders.

Figuur 4: Inschatting kans om zelf besmet te raken of om anderen te besmetten

Figuur 5: Inschatting ernst van zelf besmet raken of van anderen besmetten

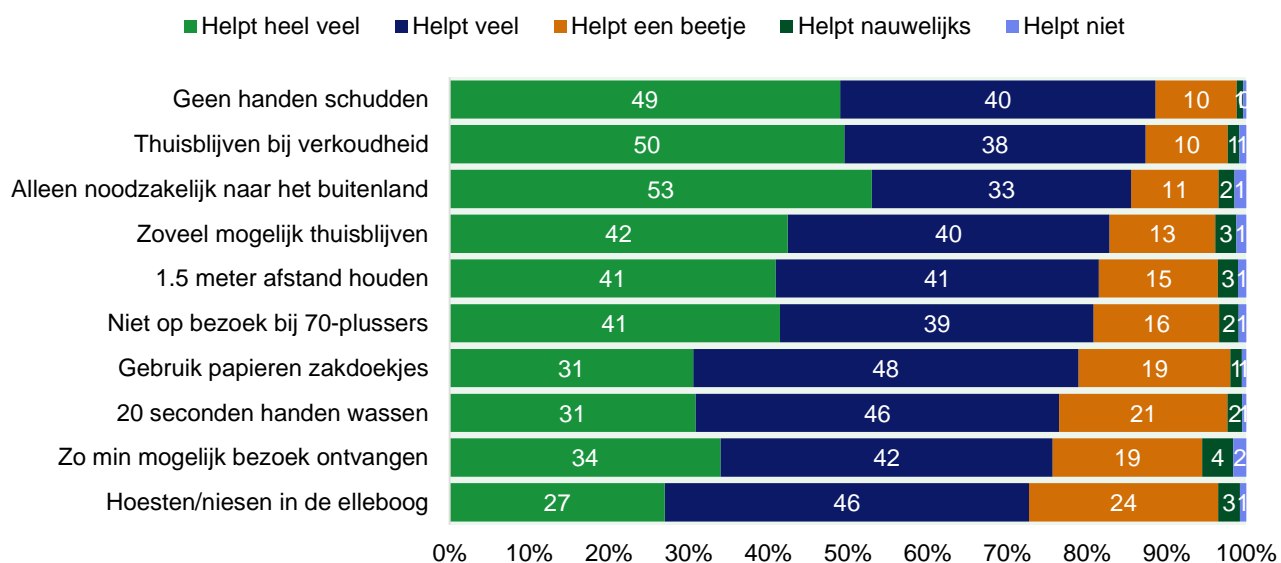

2.5 Maatregelen helpen

Deelnemers zijn ook gevraagd of ze denken dat de maatregelen helpen. De resultaten zijn in onderstaande grafiek te zien.

De meeste mensen denken dat de maatregelen helpen om het virus in te dammen. Slechts 1 tot 6% denkt dat de maatregelen niet of nauwelijks helpen. De maatregelen waarvan de mensen het meest verwachten zijn het niet meer handen schudden (89%) gevolgd door thuisblijven bij verkoudheid (88%).

Figuur 6: Hoe goed helpen de maatregelen?

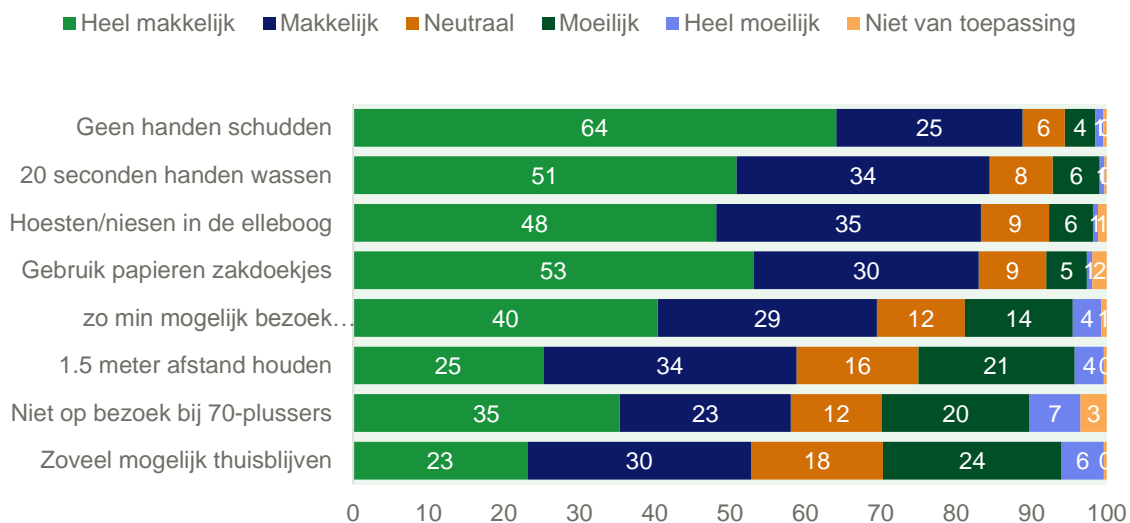

2.6 Opvolgen van gedragsmaatregelen

Voor het totale pakket aan gedragsregels geeft ongeveer 80% van de ondervraagden aan dat ze deze makkelijk tot heel makkelijk kunnen opvolgen. Geen handen schudden vindt bijna 90% (heel) makkelijk. Het advies om zoveel

mogelijk thuis te blijven, wordt door 53% van de deelnemers als (heel) makkelijk ervaren, terwijl 30% dit (heel) moeilijk vindt. Niet op bezoek gaan bij 70-plussers en mensen met een kwetsbare gezondheid en 1,5 meter afstand houden is voor ongeveer een kwart van de mensen moeilijk tot heel moeilijk.

Figuur 7: Hoe makkelijk of moeilijk is het om je aan de maatregelen te houden

3 Gezond zijn en gezond gedrag

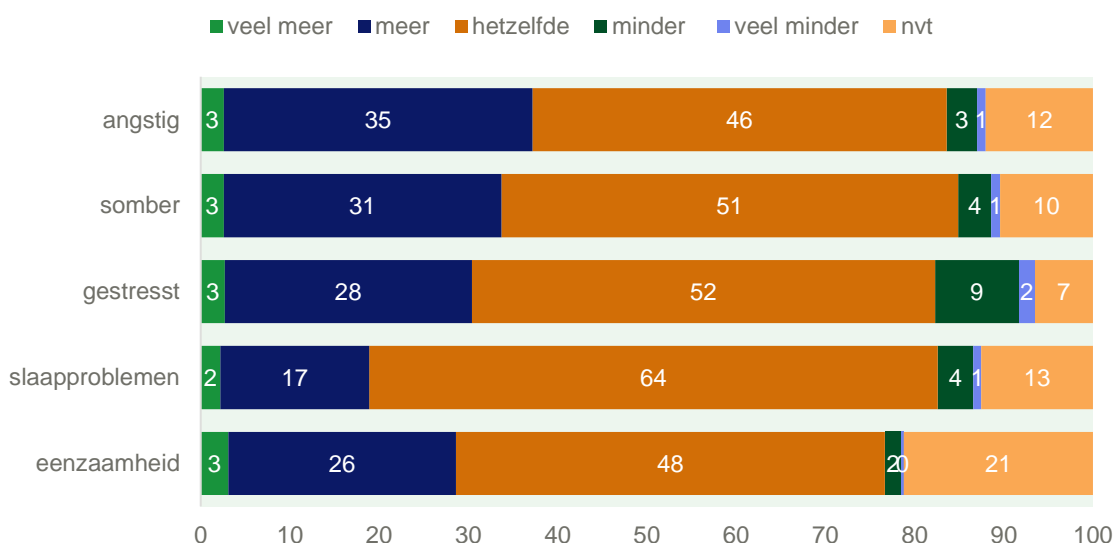
3.1 Welbevinden

Het besef dat men risico loopt en dat de maatregelen helpen om dit risico te verkleinen, kan mensen motiveren de maatregelen op te volgen. Echter, de coronacrisis heeft ook een prijskaartje: de vrijheid en mogelijkheden worden beperkt en mensen kunnen angstig zijn. Dit kan invloed hebben op onze mentale, fysieke, en sociale gezondheid. Bovendien kunnen deze negatieve gevolgen van invloed

zijn op de motivatie om de gedragsregels te blijven opvolgen.

Ongeveer de helft van de mensen geeft aan geen verandering te zien in hoe somber, angstig, gestrest of eenzaam men is ten opzichte van de periode voor corona. Ruim een derde geeft aan veel meer angstig, somber, gestrest en eenzaam te zijn geworden. Ongeveer 20% heeft (veel) meer slaapproblemen dan voorheen. Er zijn ook mensen die aangeven juist minder van deze gevolgen op hun welbevinden te ervaren, zo geeft 11% van de deelnemers aan minder stress te ervaren dan voor de corona-crisis.

Figuur 8: Mentaal welbevinden, vergeleken met de periode voor de crisis

3.2 Leefstijl

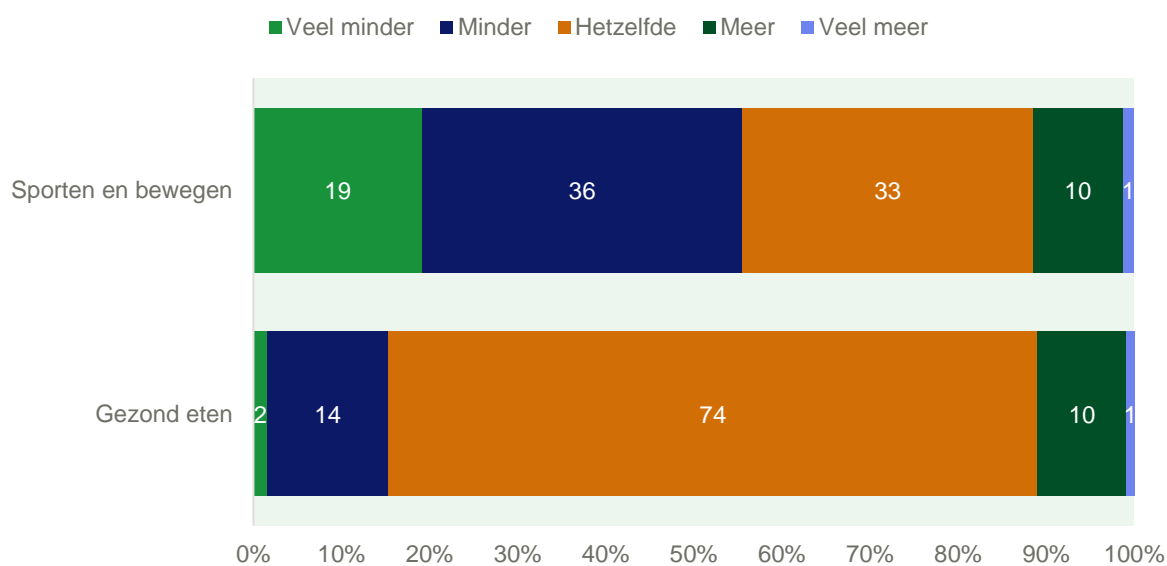
Een gezonde leefstijl helpt om mentaal, fysiek en sociaal gezond te blijven, ook in coronatijd. Het gaat hierbij onder andere om sporten, bewegen en gezond eten. Een toename in gebruik van middelen zoals alcohol en tabak kan invloed hebben op stemming en op kwaliteit van de slaap.

Mensen geven aan dat ze niet ongezonder zijn gaan eten vergeleken met voor de crisis: 74% eet nog hetzelfde. Bij sporten en bewegen rapporteren mensen een flinke afname: 56% geeft aan (veel) minder te bewegen. De

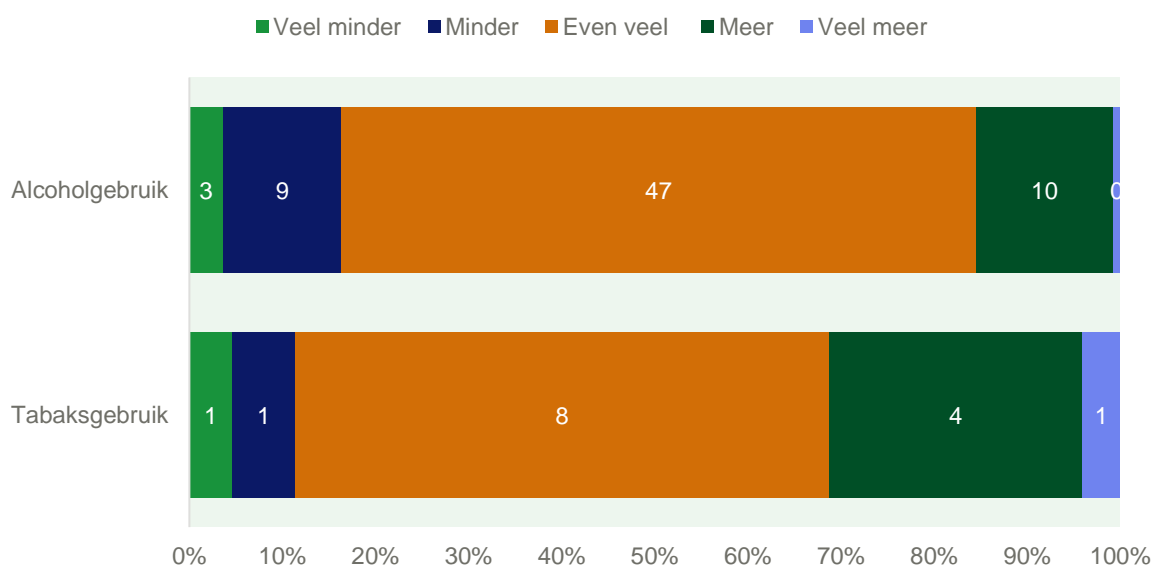
sluiting van sportaccommodaties en fitnesscentra en het meer thuiswerken kunnen hierbij een rol spelen, net zoals het advies 'blijf zoveel mogelijk thuis' (vanaf 6 mei 2020 'vermijdt drukte').

Bijna een derde van de respondenten gaf aan geen alcohol te drinken. Van de drinkers zijn ongeveer evenveel mensen minder als meer gaan drinken. Slechts 15% van de deelnemer rookt. Van hen is 2% (veel) minder gaan roken, terwijl 28% aangeeft juist (veel) vaker iets op te steken. Of er ook mensen zijn gestopt met roken sinds de crisis laten deze resultaten niet zien.

Figuur 9: Leefstijl, vergeleken met de periode voor de crisis

Figuur 10: Middelengebruik, vergeleken met de periode voor de crisis

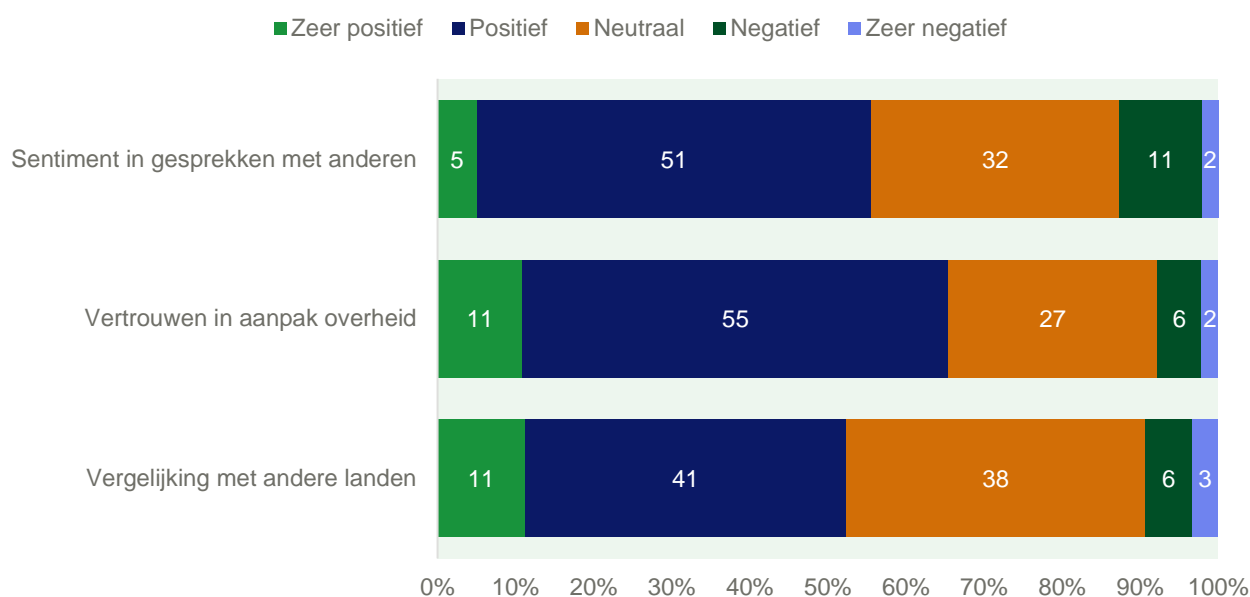
4 Vertrouwen in de Nederlandse aanpak

4.1 Sociale omgeving

De mensen om ons heen kunnen invloed hebben op het beeld dat we vormen van de maatregelen. Tweeënvijftig procent van de mensen geeft aan bijna dagelijks tot meerdere keren per dag met anderen te spreken over de Nederlandse aanpak van de coronacrisis: 56% van die gesprekken was (zeer) positief en 13% (zeer) negatief.

Er is over het algemeen vertrouwen in de Nederlandse aanpak: 66% heeft (veel) vertrouwen, 8% (helemaal) geen vertrouwen. In vergelijking met andere landen doet Nederland het volgens de helft van de respondenten (veel) beter, terwijl een kleinere groep het beleid (veel) slechter vindt (9%).

Figuur 11: Beeld van de aanpak van het coronavirus door de Nederlandse overheid

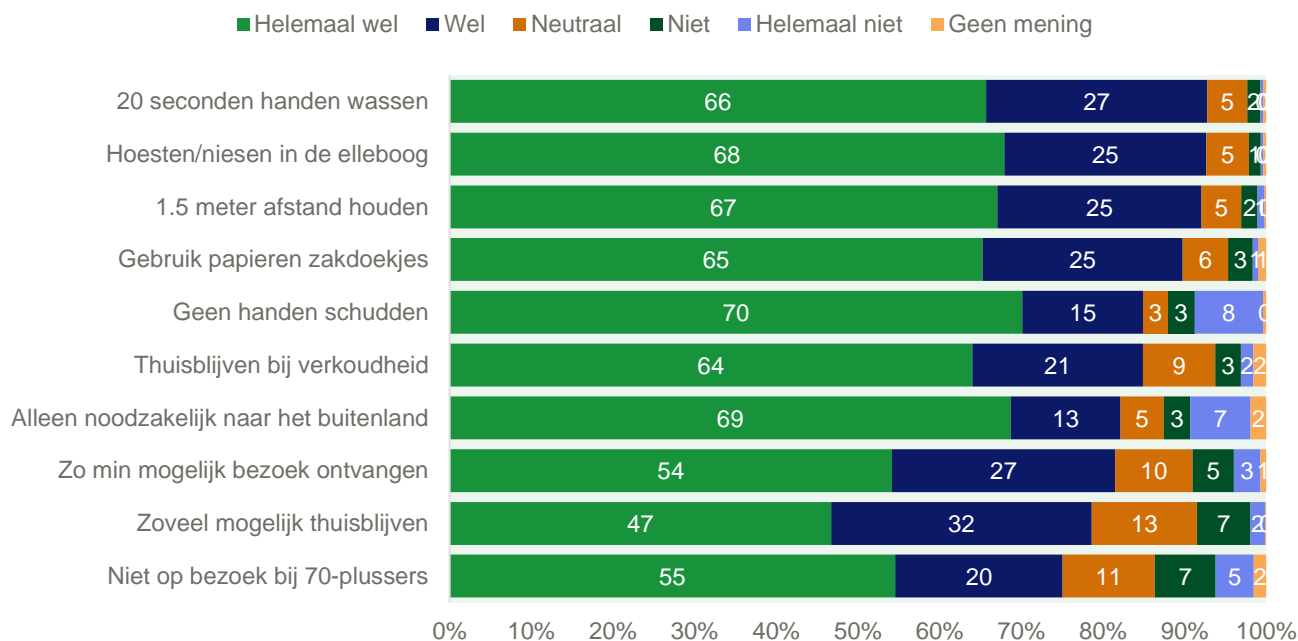

4.2 Draagvlak voor de maatregelen

We hebben het draagvlak voor maatregelen uitgevraagd zoals die eind april 2020 van kracht waren. Vervolgens is die vraag herhaald voor als deze maatregelen nog 6 weken of 6 maanden zouden duren. Dit geeft de mate weer waarin mensen zichzelf de maatregelen nog voor langere tijd zien volhouden.

Het draagvlak voor de verschillende maatregelen is hoog. Voor elke maatregel geldt dat een ruime meerderheid van de respondenten achter de maatregel staat. Variërend van 75% tot 93%. Het minste draagvlak is er voor het niet meer op bezoek gaan bij 70-plussers. Toch kan ook deze maatregel rekenen op steun van driekwart van de deelnemers.

Figuur 12: Bereidheid om aan maatregelen te houden

4.3 Wat als de gedragsmaatregelen langer gaan duren?

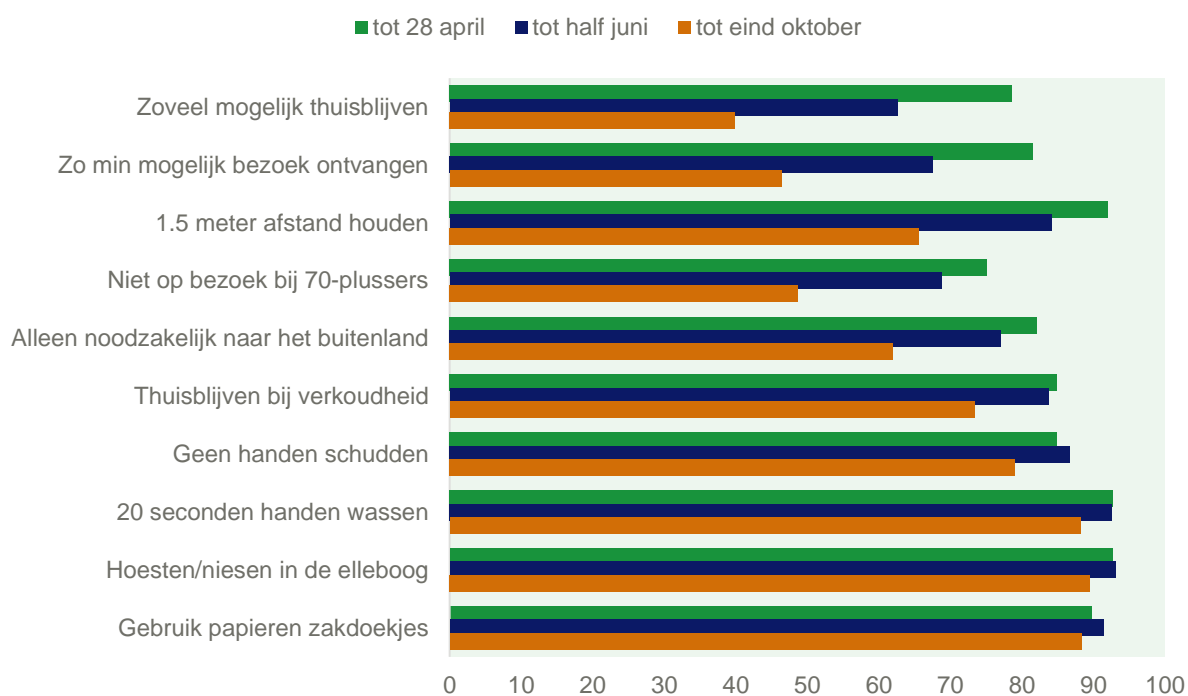
Als de maatregelen langer duren, denken mensen het moeilijker vol te kunnen houden. In onderstaande grafiek is te zien dat mensen vooral het thuis blijven en zo min mogelijk mensen bezoeken of bezoek ontvangen, moeilijker gaan vinden. De mate waarin mensen achter de maatregelen staan, neemt af als de maatregelen nog zes weken zouden duren en nemen verder af als ze nog zes maanden zouden duren.

Mensen blijven onverminderd achter de hygiënemaatregelen staan, ook als die nog 6 maanden zouden duren. Het

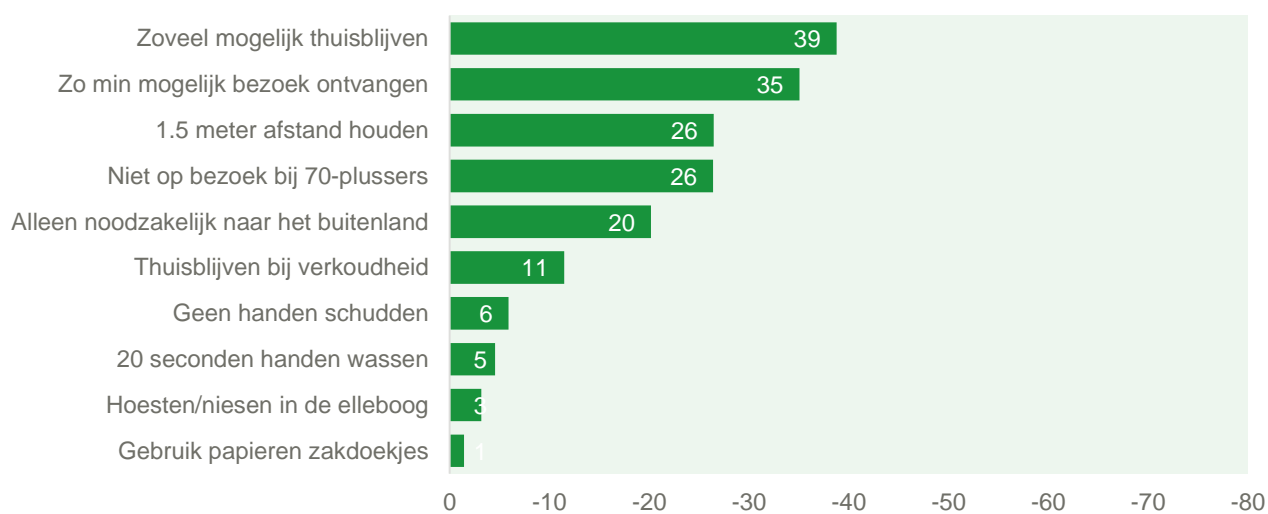
draagvlak voor de andere maatregelen neemt enigszins af als die met 6 weken verlengd zouden worden. Als ze met 6 maanden verlengd zouden worden, is er een flinke afname.

De sterkste daling is te zien bij het zoveel mogelijk thuisblijven: 39%-punt afname in het aantal mensen dat (helemaal) achter de maatregelen staat. Daarnaast is er een sterke afname te zien bij het beperken van het bezoek (35%-punt). Het draagvlak voor 1,5 meter afstand houden neemt met 26%-punt ook substantieel af, net zoals het niet op bezoek gaan bij 70-plussers en mensen met een kwetsbare gezondheid.

Figuur 13: Bereidheid om aan de maatregelen te houden

Figuur 14: Verandering in mate van achter de maatregelen staan als de maatregelen nog 6 maanden duren

5 Over de deelnemers

Vanuit de regio Rotterdam-Rijnmond hebben 11.200 deelnemers van 16 jaar en ouder meegedaan aan dit onderzoek; 47% was vrouw en 53% man.

De deelnemers zijn via de gemeentepanelen van de gemeenten Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Maassluis, Capelle aan den IJssel en Nissewaard gevraagd om deel te nemen. Daarnaast konden mensen via diverse social mediakanalen participeren aan het onderzoek; ongeveer een kwart van de mensen heeft via social media meegedaan of heeft de vragenlijst van iemand anders doorgestuurd gekregen. Vanwege de benaderingsmethode zijn inwoners uit bovengenoemde regiogemeenten oververtegenwoordigd in het onderzoek ten opzichte van de andere gemeenten in onze regio. Ten opzichte van de bevolking in de regio zijn er minder deelnemers onder de 40 jaar (20% van de deelnemers) en is met name de groep tussen de 55 en 69 jaar sterk oververtegenwoordigd (36%). Er deden relatief weinig mensen mee die niet geboren zijn in Nederland (7%). Mensen met een hoog opleidingsniveau waren oververtegenwoordigd (53%).

Van de deelnemers woont 67% met een partner en heeft 22% thuiswonende kinderen jonger dan 18 jaar. Zestig procent heeft een betaalde baan of is ZZP-er, 28% is met pensioen en 3% is werkzoekend.

De samenstelling van de onderzoeksgroep is dus niet representatief voor de algemene bevolking in de regio. De resultaten geven echter wel een indicatie van de situatie in de regio Rotterdam-Rijnmond.

Kennis voor een sterk Rotterdams beleid

Onderzoek en Business Intelligence is een afdeling binnen de gemeente Rotterdam. De afdeling verzamelt informatie en doet onderzoek voor het maken en uitvoeren van beleid door de gemeente Rotterdam. Het onderzoek gaat over onderwerpen als gezondheid, zorg, onderwijs, re-integratie, demografie, ruimtelijke ordening en veiligheid. Soms is de gemeentelijke organisatie het onderwerp, vaker gaat het over de stad en haar bewoners. Het doel is steeds om met deze verzamelde kennis het beleid en de bedrijfsvoering van de gemeente te verbeteren.

Auteur

Bianca Stam (1978) is epidemioloog. Zij werkt sinds 2007 als onderzoeker bij de gemeente Rotterdam. Daar doet zij vooral onderzoek naar gezondheid en gedrag.

[Rotterdam.nl](https://rotterdam.nl)

Gemeente Rotterdam